

Előzetes jelentés a budaújlaki temető leletmentő ásatásáról

(Bp. III. ker., Bécsi út 38–42.)

A lelőhelyen korábban két alkalommal folyt ásatás. Először 1993-ban, júniustól szeptemberig dr. Máriy Erzsébet vezetésével, második alkalommal pedig 1996-ban május 6-tól június 25-ig. (4. kép)

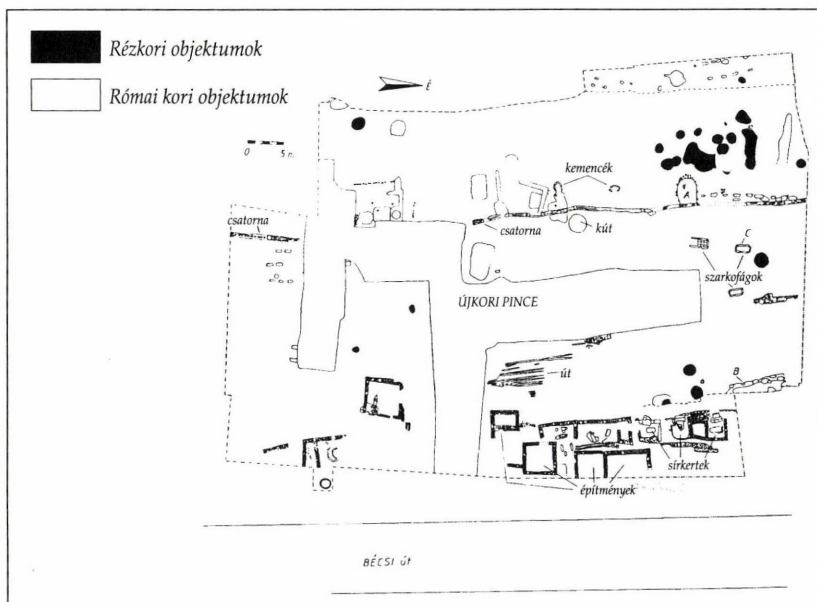
Az ásatások eredményeképpen két nagy korszakot lehetett a vizsgált területen elkülöníteni: a késő-réz-kort és a római kort. A késő-réz-

Preliminary report on the excavations at the Budaújlak cemetery

(Budapest District III, 38–42 Bécsi Street)

Work at this site was carried out in two excavation campaigns. The first of these was directed by Dr. Erzsébet Máriy between June and September in 1993. The second field season took place between May 6 and June 25 in 1996. (Figure 4)

Excavations resulted in the clarification of the distinction between two main periods in the excavated

4. kép

korban a badeni kultúra népe telepedett meg itt.

Azok a gödrök képviselik ezt az időszakot, melyeket nagyrészt a lelőhelynek a budai magaslatok indulásánál fekvő részén tártunk föl. Ez a terület lapos, valószínűleg egy természetes teraszról van szó. Az együttest – melyet részben bolygattak a római korban, illetve a modern épületekkel – nyolc, körben elhelyezkedő gödör alkotja, melyek körül fognak egy kilencedik, nagyobb objektumot; ez esetleg lakóhely lehetett. Találtunk itt cölöplyukakat, de elrendezésükben nem volt rendszer, így nem lehet egyértelműen kijelenteni, hogy lakóhelyként szolgált az objektum. Ezenkívül ettől az együttestől kissé északra találtunk két tűzhelyet és egy szürkészöld réteget, melyet rézkori cserepek takartak. Vagyis megállapíthatjuk, hogy ez a két tűzhely, valamint az egyéb maradványok egykorúak lehetnek a fenti együttestel. Ugyanakkor ebben a rétegben egyetlen cölöplyukat vagy más objektumot sem fedeztünk föl. Így azt sem lehet eldönteni, hogy ez a zóna esetleg munkaterület vagy csupán egy járászint volt-e. A fenti együttestel azonos szinten másik három rézkori gödröt tártunk föl, de ezek – úgy tűnik, hogy az előbbiektől elszigeteltek voltak. Felső részüket

area. One of these belonged to the Late Copper Age, while the other dates to the Roman Period. During the Late Copper Age, people of the so-called Baden culture inhabited the site.

This period is represented by pits which were found mostly in the site's section adjacent to the Buda foothills. This section is a flat, probably natural, terrace. The set of features – which was in part disturbed during the Roman Period as well as by modern buildings – consisted of eight pits that form a circle around a ninth larger feature which may have been a habitation. Irregular post holes were also discovered here, however, due to their random spatial distribution they cannot be considered unambiguous evidence of the features' function as a hut. In addition, two fireplaces and a greenish layer, covered by Copper Age sherds, were recognized slightly north of this complex. It may be stated therefore, that the two fireplaces and the aforementioned concentration of finds are coeval with the set of nine features. Meanwhile, no other post holes or pits were discovered in this layer. Thus, it is impossible to decide whether this zone represented a working area or a floor surface. Three other Copper Age pits, similar to the previously described features, were

elvitték, így nagymértékben bolygatták őket a modern épületek. Ezért nem lehet eldönteni, hogy közvetlenül kapcsolódtak-e az előbbi együtteshez.

A feltárt terület középső részén volt még egy rézkori gödör, egy, a 4. században készített szarkofág közelében. A gödörből faszénmintát vettünk, melynek segítségével esetleg meghatározhatjuk az ekkor használt fa fajtáját.

Ezenkívül a területnek a mai Bécsi úthoz legközelebb eső részén találtunk még három gödröt és két tűzhelyet, melyeknek felső részét a római kori szint elvitte. A gödrök egyikében egy majdnem teljes edényt találtunk (csak a pereme és a füle hiányzott), melyet egyszerűen a gödör aljára dobtak. A két tűzhely közül az egyik kör alakú és szinte teljesen befed egy nagyjából 1 m átmérőjű gödröt, melyben sajnos csak nagyon kevés leletanyag volt. Ebből a gödörből viszont – miután régészeti szempontból érintetlen maradt – földmintát vettünk, melyben megmaradhattak a gabona-, gyümölcs- vagy egyéb növényi magvak (a mintát paleobotanikai vizsgálatnak fogjuk alávetni). Az előző közelében lévő másik tűzhely sokkal kisebb. Az utolsó gödör részben a feltárt terület határán kívül esik, ezért nem bonthattuk ki teljesen.

also excavated. However, they seem to have been isolated from those. Their upper layers had been removed and heavily disturbed by modern constructions. It is for this reason that their relation to the aforementioned complex of nine features could not be established.

There was another Copper Age pit in the middle of the excavated area, near an AD 4th century sarcophagus. A charcoal sample was taken from this feature in the hope that the species of wood used could be identified by future xylotomic investigations.

Three additional pits and two fireplaces were also found in the section of this area closest to Bécsi Street. The uppermost layer of this area had been destroyed by subsequent Roman occupation. One of these pits contained an almost complete vessel (only its rim and handle were missing) which had been simply thrown into the bottom of the open pit. One of the two fireplaces was round and almost completely covered a pit which was about 1 m in diameter. Unfortunately, it contained only a few finds. Since, however, this pit was intact from an archaeological point of view, a soil sample was gathered from it. It was hoped that this sample would contain the remains of cereals, fruits or other plants. The other fireplace nearby

Mindegyik gödörben kézi, általában vastag falú kerámiát találtunk, bár előfordult finom, jobban elsimított fajta is. Állatsont és nagy mennyiségű kagyló is volt a gödrökben. Az utóbbiak bizonyára a csak néhány száz m-re folyó Dunából származnak.

A második, római kori időszakon belül több periódus különíthető el:

Először a terület felső részén, a dombok lábához közel eső természetes teraszt használták a rómaiak anélkül, hogy alakítottak volna rajta. Néhány lakóépítmény maradványa bizonyítja ezt, melyekhez kemencéket építettek. A házak egyike (az alaprajzon „A”) használata végén hulladékgödörként szolgált, s így sok régészeti leletanyagot tartalmazott, különösen sok állatsonttal, melyről „in situ” felvételeket is készítettünk (5. kép). Vizsgálatuk nyilván némi támpontot nyújt majd ennek a nehezen érthető utolsó időszaknak az értelmezéséhez. A gödör betöltése a 110 körüli időkre datálható a benne talált anyag alapján. A fentiek ellenére ebben a területi zónában csak elszórtan találkoztunk az emberi megtelepedés nyomaival, egyetlen maradandó anyagból készült épületet sem találtunk.

A második fázis legjellegzetesebb építménye egy vízvezeték (6. kép) Ekkorra a korábbi időszak építményei közül egyet sem hasz-

was significantly smaller. The last pit fell partly beyond the edge of the excavated area, therefore it could not be recovered in its entirety.

All pits contained hand formed, usually thick-walled ceramics although some sherds with smoothed surfaces occurred as well. The pits also contained animal bones and quantities of mussel shell. These latter probably originate from the Danube which today flows only a few hundred meters from the site.

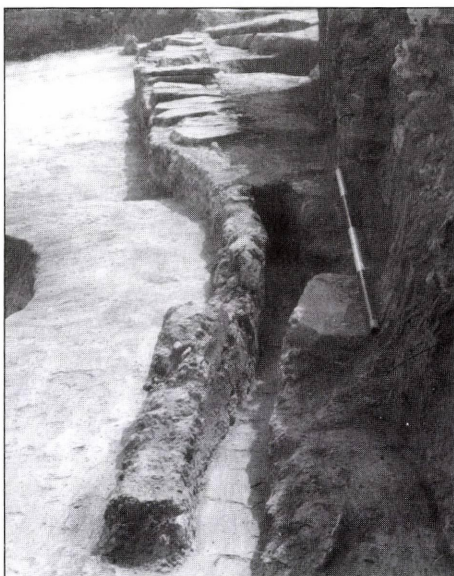
The second, Roman Period component may be divided into several phases.

First the terrace adjacent to the foothills was utilized without modifications by the Roman Period inhabitants. Remains of a few habitation features and associated ovens are indicative of this possibility. One of the houses (marked by “A” in the site map) was turned into a refuse pit after it had been abandoned. Consequently, it contained numerous archaeological artifacts, including an unusually great quantity of animal bones that were also documented by in situ photographs (Figure 5). The analysis of these faunal remains may contribute additional information to the understanding of this last phase which otherwise would be very difficult to interpret. On the basis of the artifactual material recovered, the fill of this pit

5. kép

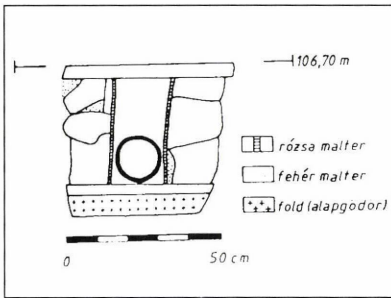
náltak, amit az is bizonyít, hogy vágja őket a csatorna. Ez utóbbi kb. 20 cm széles falait fehér habarccsal összekötött kövekből építették, melyeket a talajra fektetett kőlapok tartanak (néhány hiányzik) és kőlapok fednek. A szintén kb. 20 cm-es térben lévő cső agyagból készült, átmérője 17 cm. Az egyes darabok 35 cm hosszúak, egymásba dugták és mésszel rögzítették őket (7. kép). Bár 55 m hosszan követhetjük, nem ágazik el, nem ismerjük sem kezdő-, sem végpontját. Ugyanennek a csa-

6. kép

may be dated to approximately AD 110. In spite of all these phenomena, however, no traces of actual occupation were found in this area, no buildings made from durable materials were recognized.

The most characteristic feature of the second phase was an water conduit (Figure 6). By this time, none of the features identified in the previous phase were in use as is shown by the fact that the drainage was cut into them. The approximately 20 cm wide walls of the latter were built of stones cemented using

7 kép

tornának további részeit tárta föl saját ásatásán, a Bécsi úton két kollégám, dr. Facsády Annamária és dr. Topál Judit. A létesítmény legkésőbb a 3. század közepén elpusztult. A kutatás jelenlegi állása szerint nem lehet eldönteni, hogy pusztulása a lakóhely kényszerű elhagyásával járt-e együtt vagy ekkorra már felhagytak használatával. Azt sem tudjuk megmondani, hogy tudatosan pusztították-e el vagy magától ment tönkre, mivel néhány szakasza épen megmaradt, míg más részleteit helyén hagyva lerombolták vagy teljesen fölszedték (újrafelhasználás céljából?). Az viszont egyértelmű, hogy a terület felhagyása békés körülmények között történt: az embereknek volt arra idejük, hogy összecsomagoljanak, a felesleges holmikát kidobják, ezt az tény is igazolja, hogy a gödrök leletanyaga nagyon töredékes.

white “plaster”. The structure was supported by stone slabs some of which are missing. The drain was also covered by stone plates. The drainage pipe laid within the approximately 20 cm wide inner space had a diameter of approximately 17 cm. The individual segments are 35 cm long. They were stuck into each other and fastened by mortar (Figure 7). Although the water conduit could be followed along a 55 m section, it showed no signs of forking. Its starting and end points are unknown as well. Additional segments of the same drainage system were recovered by Drs. Annamária Facsády and Judit Topál on Bécsi street. This construction had been destroyed at the latest by the middle of the 3rd century. At present, it is impossible to tell whether its destruction was related to the forced abandonment of the habitation area or whether the drainage system simply fell out of use. It is similarly not possible to decide whether it was consciously destroyed or just fell apart. While some sections remained intact, others were ruined or removed (for the purposes of reuse?). The abandonment of the area, on the other hand, took place under peaceful circumstances. People had enough time to pack up and discard unwanted items as is shown by the very fragmented material in the refuse pits.

A harmadik periódust egyetlen objektum képviseli (az alaprajzon „B”), melynek funkciója egyelőre ismeretlen és a Bécsi úthoz közel fekszik. Anyaga a 3. század második felére datálható egy antoninianus és a kísérő leletek alapján. Tűzvész áldozatává lett, de hogy szándékosan gyűjtötták-e föl vagy baleset volt, azt nem lehet eldönteni, mivel nem áshattuk ki a teljes objektumot. Ez is részben a feltárandó területen kívülre esett. Ez a lelőhely egyetlen olyan objektuma, melyet a 3. században használtak (a leletanyag feldolgozásának jelenlegi állapotában).

Végül a negyedik fázisba a 3. század végén induló temető tartozik, melynek három szarkofágját és több sírkertjét tártuk föl. Mindegyik sírkert a via publica közelében fekszik, a város külső oldalán, ahogy az szokásos. A szarkofágok kicsit távolabb voltak. Kettőt közülük kiraboltak, csak a harmadik volt ép (az alaprajzon „C”). Ez egy 165 cm magas férfi sírja volt, aki ezüstveretes öve, kardja, ezüst, kereszt alakú fibulája, tintatartója és két üvegedénye alapján fontos személy lehetett. A mellé adott pénz 310 utáni temetést jelez.

Meg kell jegyezni, hogy ugyan ezen a részen, a temető kialakítása előtti időszakból is származnak településnyomok, melyek funkciója a le-

The third phase is represented by a single feature (marked by “B” on the site map) located near Bécsi Street. For the time being, its function remains unknown. Artifactual material from this feature may be dated to the second half of the 3rd century on the basis of an antoninianus coin and associated finds. This feature was destroyed by fire. Since, however, the feature could not be completely excavated, it is impossible to decide whether it had been set ablaze on purpose or had burned down by accident. Part of this feature also fell outside the investigated area. On the basis of results obtained during the preliminary analysis of the find material, this is the only feature at the site which continued in use even during the 3rd century.

Finally, a cemetery which came into use at the end of the 3rd century belongs to the fourth phase. Several sarcophagi and grave gardens were excavated here. As was customary, all grave gardens were located near the via publica, at the edge of town. The sarcophagi were located at some distance from them. Two of them had been robbed, only the third was preserved intact (marked by “C” on the site map). This was the grave of a man, 165 cm in height, who must have been an important person as attested to by

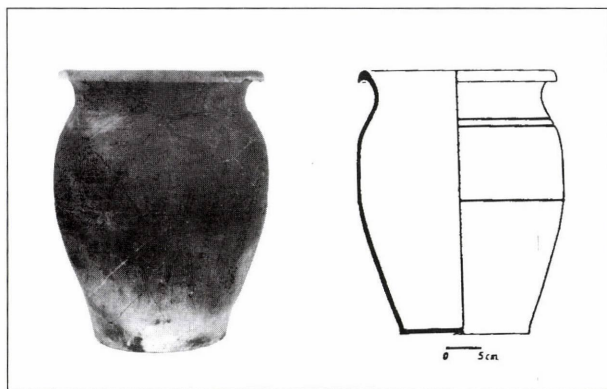
letanyag feldolgozásának mostani állapotában még nem tisztázott. A keréknyomok alapján mindenesetre azonosítható egy kocsit, ezenkívül két lakóépület között egy másik vízvezeték (az alaprajzon „D”) és néhány, faépítményekhez tartozó beásás. Végül néhány kőépület, melyeknek pontos funkcióját még nem tudjuk megmondani. Az egyikben egy csaknem teljesen ép edényt találtunk, mely szarmata eredetűnek tűnik (8. kép). A leletanyag alapján kézműves negyed működhetett ezen a részen, mely az egész közel lévő via publicához kapcsolódott.

the silver-riveted belt, sword, cross-shaped silver fibula, ink well and two glass vessels buried with him. A coin added to this burial is indicative of a date after AD 310.

It must be noted that settlement remains pre-dating the cemetery were found here. The function of this settlement, however, cannot be clarified given what we know at present. On the basis of wheel tracks a road could be recognized, as well as another water conduit that ran between two buildings (marked by “D” on the site map). There were also some indications of wooden constructions. Finally,

some stone buildings were found as well whose exact function, for the time being, could not be identified. One of them contained an almost completely intact vessel which seems to be of Sarmatian origin (Figure 8).

On the basis of

8. kép

the artifactual material, this section of the investigated area located in the proximity of the via publica, may have been used by craftspeople. As far as the Middle Ages are concerned, only a few traces were

Ami a középkort illeti, csak kevés és objektumként nem értelmezhető nyomát találtuk. A modern korszakot képviselő pincék nagymértékben bolygatták, helyenként teljesen elpusztították a korábbi, régészeti objektumokat.

As far as the Middle Ages are concerned, only a few traces were

Összegzésként tehát elmondható, hogy a Bécsi út 38–42. sz. alatti lelőhelyen két fő korszak emlékeit tártuk föl: egyrészt a későrézkori badeni kultúráét – nagyrészt gödröket néhány tűzhely társaságában és egy olyan együttest, mely lakóhelyként szolgálhatott, másrészt római kori objektumokat. Ez utóbbiak között pl. néhány kemencével kísért lakóépületet, mely az 1. század végétől a 3. század végéig volt használatban. Ezután alakították ki a temetőt, mely – úgy tűnik – egy jómódú társadalmi réteg temetkezéseiből: szarkofágjaiból és sírkertjeiből áll.

Patrice Bertin

found which could be interpreted as remains of features. Modern Age cellars heavily disturbed the area frequently destroying earlier archaeological features.

In summary, it may be said that two main periods were represented at the 38-42 Bécsi Street site: on the one hand, remains from the late Copper Age Baden culture were discovered. These mostly included pits in combination with fireplaces and a set of features which may have served as habitations. The other group of finds was composed of Roman Period features. These latter included some habitation features associated with ovens which were in use between the end of the AD 1st and the end of the 3rd centuries. Subsequently, a cemetery was established here, which apparently contained the burials, sarcophagi and grave gardens a well-to-do social stratum.

Patrice Bertin